

Kockanje s budućnošću

PIŠE: IVAN TOROV

Samo što je isteklo sto dana nove vladajuće parlamentarne patriotsko-desničarske skalamerije, kao da već imamo ishod koji se mogao pouzdano pretpostaviti još onda kada je Boris Tadić izgubio predsedničke izbore, a Ivica Dačić oberučke prihvatio naprednjačku ponudu „koja se ne odbija“: ekonomska i politička agonija se produbila do nepodnošljivih dimenzija, sa jasnom naznakom i porukom vlastodržaca da će se novostvoreni haos u pogodnom trenutku „dovesti u red“ obnavljanjem totalitarističke dominacije miloševićevskog tipa. Kako Srbija - pod vladavinom recikliranih kadrova iz devedesetih (uz asistenciju nezaobilaznih Mladana Dinkića i Rasima Ljajića) iz dana u dan, na sebi svojstven način, primitivno i nasilno, uspostavljaju apsolutnu kontrolu na svim punktovima društvenog i političkog života - puca po svim šavovima, realno je očekivati da će se unutrašnji obračun, 12 godina posle 5. oktobra, još više intenzivirati i pojačavati sve dok se ne stvori solidna podloga za još oštriju konfrontaciju sa svetom.

Dođuše, prvi pojavni oblici te konfrontacije su već tu, naveliko poništavaju sve ono što je mukotrпно, na jadvite jade, postignuto od 2000. godine, ali su oni, manje-više, taktičke prirode bar dok se ne proceni da li je i koliko Srbija sazrela za opšti sukob sa Evropom, odnosno može li se eskalacijom „neslaganja“ sa Briselom, Vašingtonom, sad i Berlinom, dobiti bilo šta opipljivije osim nove - (samo)izolacije.

Iako su mnogi analitičari ponašanje vladajuće naprednjačko (radikalno) - socijalističke koalicije, čiji se maniri, kako vidimo, sve manje razlikuju od svojevremenog ideološkog terora „crveno-crne“ koalicije iz druge polovine devedesetih, skloni da tvrde kako je Srbija definitivno odustala od puta u EU, na šta upućuju učestale verbalne akrobacijhe šefa države Tomislava Nikolića i premijera Ivica Dačića, čini se, ipak, da je još rano za takav zaključak. Ne toliko zbog toga što novi gospodari Srbije nastoje da svoje, u suštini antizapadno usmerenje kamufliraju porukom „Mi želimo EU, ali nas ona ne želi ako ne pristanemo da se Srbija teritorijalno smanji“, koliko zbog činjenice da vlast u ovoj državi još tumara u potrazi za strategijom kojom bi se, zapravo, opravdalo buduće odricanje od evropskih integracija.

Gomilanjem „crvenih linija“ i „nacionalnih i državnih interesa“ oko Kosova, bez opipljivijeg uporišta u stvarnom životu i stanju na terenu, stvara se ambijent, koji, doduše, ne odbacuje nastavak pregovora sa „privremenim institucijama Prištine“, ali u taj (politički ili tehnički, svejedno) proces ulazi sa prevaziđenim idejama iz devedesetih i perioda pre proglašenja kosovske nezavisnosti, za koje se unapred može reći da neće proći ni među kosovskim Albancima, a ni u međunarodnim krugovima. Ali je Dačićevo guranje prsta u oči Briselu učestalim ponavljanjem priče o podelu Kosova, ili, pak, njegova najnovija teza da „nam zločinci iz Drugog svetskog rata ne daju da uđemo u EU“ rezultiralo pretnjom iz sedišta EU da nam bezvizni režim putovanja može biti ukinut, ili bar suspendovan, kakve li će tek reakcije uslediti ukoliko beogradski zvaničnici budu insistirali na konceptu propale Koštuničine „suštinske autonomije“, koja, zapravo, znači negiranje činjenice da je oko Kosova vođen rat koga je Srbija izgubila i da je ogromna većina kosovske populacije proglašenjem nezavisnosti jasno stavila do znanja da je njegov povratak pod ingerencije države Srbije čista utopija o kojoj se ne može ozbiljno razgovarati ni za kafanskim, a kamoli za pregovaračkim stolom. Još kad predsednik Republike izjavljuje da je sazrelo vreme da Srbija Evropskoj uniji postavlja uslove, može li biti iznenađenje ako bi državni vrh nastavak pregovora uslovljavao poštovanjem preambule Ustava Srbije kojom Kosovo može biti samo u okvirima Srbije, a Albanci mogu računati na maksimalnu autonomiju. A, opet, ako je Srbija dobila vlast iz arsenala muzejskih eksponata, zašto se ne bi i u vođenju državne politike koristila - arheologija.

Dakle, insistiranje na iluziji, koja traje od trenutka kad je Srbija izgubila rat, potpisala kapitulaciju i otišla sa Kosova, da se ono može vratiti pod njen suverenitet samo zato što tako piše u preambuli srpskog Ustava i zato što ovdašnja vlast ignoriše istorijske činjenice i radikalno promenjene okolnosti, nastavlja da egzistira i sada kad je Tadićeva konstrukcija „I Kosovo i EU“ doživela fijasko i kad nova vlast mora da se opredeli: ako nastavi sa istom pričom rizikuje da, osim već davno izgubljenog Kosova, prokocka i evropsku perspektivu. Ili, pak, da svoj angažman preusmeri na pregovore o stepenu eventualne autonomije severa Kosova, zaštiti preostalog srpskog stanovništva i kulturnog i istorijskog nasleđa, povratku raseljenih i prognanih, od međunarodne zajednice izdejstvovati kakve-takve garancije. Sve glasnije najave da srpska vladajuća

garnitura želi političke pregovore o nekom novom, drugačijem (konačnom) statusu Kosova u okvirima Srbije, međutim, uverava da će se u nagoveštenoj promeni politike prema Kosovu krupnim koracima kretati – unazad. U tom kontekstu, izvesno je da će se nastaviti konfrontacija sa svim faktorima koji su uključeni oko Kosova. Evropska unija i SAD žele da što pre završe kosovsku priču, insistiraju da Srbija i Kosovo uspostave dobre susedske odnose i svakako neće prihvatiti beogradske ideje o podeli ili zameni teritorije, povratku na stanje pre proglašenja nezavisnosti ili, pak, pre NATO intervencije na Kosovu. Srpskoj strani je, opet stalo da obnavljanjem gazimestanke i retorike iz devedesetih neprestano podiže regionalne tenzije, nadajući se da će se taktikom razvlačenja i opstrukcije dobiti na vremenu i dočekati eventualnu promenu međunarodnih okolnosti, zanemarujući pritom (svesno) realnu pretnju da će Evropa zatvaranjem kosovskog dosijea Srbiju staviti na led.

Antizapadnom (kosovskom) halabukom i nagoveštajem još oštrije konfrontacija sa Evropskom unijom, srpska vladajuća nomenklatura, pojačana pozamašnim angažmanom crkve, akademika i desničarsko-nacionalističkih grupacija, iskazuje ne samo svoju nemoć da ponudi nekakvo realističko rešenje, već i ambiciju da, preusmeravanjem pažnje javnosti na Kosovo i „antisrpsku“ EU, prikrije činjenicu da je Srbija u ekonomskoj i socijalnoj katastrofi i da vlast, koja je uspostavljena na satanizaciji i kriminalizaciji Demokratske stranke, nema ideju, još manje bilo kakvu viziju ekonomskog oporavka države. Zato se i ovog puta primenjuje oprobani Miloševićev recept: iskoristiti ekonomsko i socijalno nezadovoljstvo naroda i na tom talasu ponovo zaigrati na nacionalističku i kartu konfrontacije sa onima od kojih prevashodno zavisi sudbina Srbije.

Instrumentalizacija nezadovoljstva je u vreme Miloševića izazvala raspad Jugoslavije, ratove, etničke progone, izolaciju, ekonomsku i socijalnu propast Srbije. Sad bi mogla da znači definitivno opraštanje ne samo od Kosova već i od EU, okretanje nepostojećim ili nepouzdanim alternativama, nastavak i produblјivanje ekonomske propasti i pretvaranje Srbije u poprište obnovljene regionalne nestabilnosti i unutrašnjeg sukoba, eksklacije desničarskog nacionalističkog nasilja i netolerancije.

Ako je Nikoliću, Dačiću, Vučiću, Dinkiću i kompaniji to prevashodni cilj, onda sve što poslednjih meseci čine ubedljivo upućuje na zaključak da su na – pravom putu. Srbija, naravno, još jednom na stranputici.

Gubitak svake evropske ambicije

PIŠE: DAVOR GJENERO

Specijalno za Povelju iz Zagreba

Cijelo desetljeće, u kome su dotad komunističke države Srednje Europe bile zahvaćene valom demokratizacije, Hrvatska i Srbija „igrale su u istoj ligi“, a njihovi autoritarni vladari, Franjo Tuđman i Slobodan Milošević, funkcionirali su kao zlosretni blizanci postkomunističkog nacional-boljševizma. Nakon Tuđmanove smrti, Hrvatsku je zahvatila baršunasta revolucija, čiji je vrhunac bio izborna pobjeda demokratskih stranaka 3. januara 2000. Iako se samo koji mjesec poslije, 5. oktobra iste godine, u Zagrebu činilo da su se dvije države razmakle za cijela desetljeća, mnogi su analitičari smatrali kako je, zbog načina smjene vlasti, demokratski poredak, izborni sukobom s režimom, u Srbiji čvršći od onog u Hrvatskoj, ostvarenog izborima nakon smrti autoritarnog vladara.

Kad je 12. marta 2003, ubijen ključni lider demokratizacije Srbije, Zoran Đinđić, unatoč svim simpatijama prema akciji „Sablja“ i nastojanju vladave Zorana Živkovića da uspostavi diskontinuitet prema totalitarnom poretku, bilo je očito da su se sudbine dviju država definitivno „razdvojile“. Računova administracija gubila je dah i bilo je samo pitanje vremena kad će se HDZ vratiti na vlast. Međutim, HDZ, koja se vratila, bila je korumpirana i korupciju je rabila kao nadomjestak za nacionalizam, što ga je Ivo Sanader potiskivao u svojoj stranci. Međutim, nova vlada, pa ni najveći dio njihovih birača, nisu ni tada osporavali da je 3. januar 2000, bio povijesni datum za demokratizaciju Hrvatske, a to ne čine niti danas. Svima je jasno da bi bez smjene vlasti 2000, Hrvatska utonula u izolaciju.

Srbija se svog daleko teže ostvarenog uspjeha iz oktobra 2000. godine olako odrekla. U njoj su se smjenjivale pogodbene administracije, u kojima je meko krilo demokratskog pokreta surađivalo s dijelom starog režima, da bi ove godine napokon bila ponovno uspostavljena administracija u kojoj praktički više nema relevantnih aktera demokratskog procesa iz oktobra 2000, a akteri aktualne administracije o demokratskoj revoluciji u Srbiji